

Oud Deventer

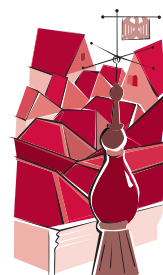
Nieuwsbrief van de Stichting Oud Deventer

De Topicuslocatie

PAG. 2 *Van de redactie/voorzitter* PAG. 3 *Toekomst en verleden van de Topicuslocatie* PAG. 6 *Erfgoedorganisaties willen tapijtverleden van Deventer zichtbaar houden* PAG. 9 *De Bolwerksmolen: wat gaat er gebeuren?* PAG. 11 *Boekbespreking: Een biografie van de IJssel én het boek Langs de IJssel* PAG. 13 *Jaarverslag 2021*

49 / mei 2022

et is u waarschijnlijk niet opgevallen, maar de *Nieuwsbrief* zit nu verpakt in milieuvriendelijk plastic.

Een heet hangijzer is nog steeds de campus van Topicus. Deze moet een toekomstgerichte uitstraling krijgen, maar staat op een locatie met geschiedenis. Voor deze historische waarden maakt de SOD zich sterk, samen met de andere erfgoedverenigingen. Bureau SteenhuisMeurs heeft in opdracht van de gemeente onderzoek gedaan naar de cultuurhistorie. Met hun rapport als basis beschrijft Ria de Oude-de Wolf de aspecten waarmee rekening gehouden moet worden.

Nu de huidige eigenaar van de voormalige tapijtfabriek naar het industrieterrein vertrekt, zijn er plannen om van het terrein een woonlocatie te maken. Maar sommige fabrieksgebouwen zijn te bijzonder om ze zomaar te slopen. Ooit is er zelfs een procedure gestart om er een rijksmonument van te maken. Peter Dekker, die onlangs afscheid nam als bestuurslid van de SOD, beschrijft als gastauteur welke onderdelen het waard zijn behouden te blijven.

De Bolwerkmolen gaat binnenkort van eigenaar veranderen. Aly Dijkstra-Kruit maakt in haar artikel duidelijk hoe belangrijk het is dat de nieuwe eigenaar dit monument laat voortbestaan als werkende houtzaagmolen. Helaas is dit vooralsnog haar laatste bijdrage, want zij heeft onlangs het bestuur en daarmee ook de redactie verlaten.

Hans Kaajan bespreekt een fraai uitgegeven werk over de IJssel en hoe die in de loop van de tijd in kaart is gebracht: *Atlas van de IJssel*. Neelco Osinga ten slotte, secretaris van de SOD, geeft in zijn jaarverslag over 2021 aan welke onderwerpen de stichting bezig hebben gehouden en tot welke acties dit heeft geleid.

Een woord van dank is op zijn plaats voor Herman Vrielink. Hij speelde een belangrijke rol bij de eindredactie. Dit is het eerste nummer dat zonder zijn bemoeienis tot stand is gekomen.

Ria de Oude-de Wolf
hoofdredacteur

e maand april is net aangebroken op het moment dat ik dit schrijf. De ergste problemen met de pandemie lijken nu voorbij te zijn. Ik hoop dat u deze periode goed bent doorgekomen. Inmiddels maken we ons allemaal grote zorgen over de oorlog in Oekraïne.

Tegelijkertijd gaan we hier door met onze gebruikelijke bezigheden. Voor de SOD is dat het bewaken van het erfgoed. Zoals Peter Dekker elders in dit nummer schrijft, is er een ontwikkeling gaande waarbij de erfgoedverenigingen steeds eerder worden ingeschakeld bij projecten waarbij monumentale gebouwen betrokken zijn. Deze jaren zijn er nogal wat industriële complexen die een andere bestemming krijgen. Denk aan de voormalige tapijtfabriek aan de Smyrnastraat, Roto Smeets, Senzora en het terrein rondom Zandhuis & Zwart. Het is een geweldig voordeel wanneer de erfgoedverenigingen hun creatieve potentieel van het prille begin af kunnen inzetten bij het ontwikkelen van de plannen. Het doet ons goed te kunnen melden dat de SOD nu al contact heeft kunnen leggen met de architect en de opdrachtgever van het project rond de tapijtfabriek.

Het plan om naast de A1 reclamemasten te zetten, verdwijnt wat ons betreft spoedig in de prullenbak. Het zou de schoonheid van het coulisselandschap aantasten en dus afbreuk doen aan erfgoed van grote betekenis. En hoe kan de gemeente nog nee zeggen tegen andere toekomstige verminkingen als ze eenmaal deze masten heeft toegestaan? Wij zien heel duidelijk het gevaar van precedentwerking.

Een evenement waar ik naar uitzie, is de uitreiking van de Stichting Oud Deventer-Harry Rademaker Prijs. Deze prijs is ingesteld als eerbetoon aan voormalig stadsbouwmeester Harry Rademaker en inmiddels twee keer toegekend. Dit jaar is hij bestemd voor iemand die op voorbeeldige wijze een naoorlogs pand of complex uit de periode 1945-1963 heeft gerenoveerd, getransformeerd of hergebruikt.

Ten slotte kan ik tot mijn grote genoegen medelen dat er een nieuw bestuurslid is aangetreden, Marien de Langen.

Wim Koetsveld

Toekomst en verleden van de Topicuslocatie

Tussen de Singel, Singelstraat, Brinkpoortstraat en Keizerstraat ligt het terrein van Topicus. Hier komt een campus waar medewerkers en studenten kunnen wonen, werken, leren en ontspannen. Deze kan een belangrijke stimulans zijn voor de verdere ontwikkeling van de sector waarin Deventer graag wil groeien, die van ICT en techniek. Nu gaat het erom een eigentijds complex te ontwerpen dat recht doet aan de historische waarde van deze locatie. In opdracht van de gemeente heeft Bureau SteenhuisMeurs onderzoek gedaan naar de cultuurhistorie. Daaruit komt veel informatie voor dit artikel.

De Topicuslocatie ligt binnen het beschermd stadsgezicht. Karakteristiek voor dit deel van het beschermde gebied zijn de Keizerstraat en de Singelzone. Het ligt buiten de middeleeuwse stadskern en heeft een heel ander karakter. Geen wonder, want het is pas ontwikkeld aan het eind van de negentiende eeuw. Vóór die tijd lag het in het schootsveld van de vesting en het moest daarom onbebouwd blijven. Pas toen de vesting gesloopt mocht worden dankzij de Vestingwet van 1874, kreeg de stad hier de gelegenheid voor de broodnodige uitbreiding.

De Keizerstraat

In 1872, nog vóór de Vestingwet, was al een voorschot genomen met de aanleg van de Keizerstraat. Deze moest een riante verbinding vormen tussen de Brink en het station, dat in 1865 met veel festiviteiten was geopend. Aan weerszijden van de Keizerstraat verrezen statige herenhuizen. De meeste hiervan hebben inmiddels de status van rijksmonument en de overige vallen sinds 1988 binnen het beschermd stadsgezicht. Maar het gedeelte vanaf de Pikeursbaan naar het station kon pas in de jaren twintig worden bebouwd; de nieuwe panden weken duidelijk af van de oudere huizen langs de rest van de straat. Dit gedeelte van de Keizerstraat is buiten het beschermd stadsgezicht gehouden en de bebouwing kon dus aan het eind van de eeuw zonder enig bezwaar worden gesloopt en vervangen

De Keizerstraat in de jaren twintig, aan één kant bebouwd (foto Beeldbank Deventer)

De Keizerstraat in 1979, aan beide zijden bebouwd; rechts huize Louise, links is nummer 37 wit geverfd (foto RCE)

door een hoge wand van gebouwen en de schouwburg. Het forse formaat paste in het gemeentelijke plan Deventer Grachtengordel, dat voorzag in grootschalige projecten langs de grenzen van de binnenstad vanaf het station, via de Handelskade, de Boreelkazerne en de oude havens tot aan het Pothoofd met als doel de stedelijke economie aan te jagen. In de Keizerstraat botsen de twee sferen op elkaar.

De Singelzone

In 1876 presenteerden stadsarchitecten W.C. Metzelaar en F.W. van Gendt hun ontwerp voor de nieuwe stadsuitleg. De hoekige Buitengracht moest een singel worden met een vloeiende lijn. Aan de binnenzijde hiervan werden bouwblokken getekend. Hun plan werd niet precies overgenomen, maar vormde duidelijk de basis van de bouwactiviteiten. Het ging

De Singel met de Rijkskweekschool en villa's nummer 26 en 27 (foto Beeldbank Deventer)

snel in de jaren tachtig: langs de Singel kwamen meer dan 200 villa's te staan en verder een ziekenhuis, de kweekschool en nog een school. Het groen van de tuinen werd voortgezet in een rij witte esdoorns langs de rand van de singel ter hoogte van de Keizerstraat. Aan de overkant van het water werd het Rijsterborgherpark aangelegd naar een ontwerp van Leonard Springer. Al met al was deze Singelzone een aanwinst voor de stad.

In 1988 was er dan ook alle reden hem op te nemen in het gebied dat werd aangewezen als beschermd stadsgezicht. En tot op de dag van vandaag is er veel van bewaard gebleven. Natuurlijk is er meer dan eens iets verbouwd, maar wezenlijk veranderd is het aanzicht van de gebouwen niet. Een probleem is wel dat de huizen niet langer bewoond worden door particulieren, maar veelal dienen als bedrijfsruimte. Veel tuinen zijn daardoor betegeld of verrommeld.

Bouwblok IX

De Topicuslocatie ligt in het bouwblok dat destijds nummer IX kreeg. Meer dan de helft hiervan was bestemd voor de Rijkskweekschool. Het overige gedeelte werd verkaveld en bood plaats aan zes villa's.

De Rijkskweekschool voor onderwijzers en (sinds 1924) onderwijzeressen

Het gebouw van de Rijkskweekschool aan Singel 25 is in 1881-82 gebouwd, naar een ontwerp van de Rijksbouwmeester van de Onderwijsgebouwen, J. van Lokhorst. Hier zijn generaties onderwijzers voor het lager onderwijs opgeleid. Het is opgetrokken uit rode baksteen met gele banden. Doordat het uit drie vleugels bestaat die onderling verspringen, is het niet te massaal. Er is nog een smal uitspringend deel; onder is de entree, boven een torentje, dat al na enkele jaren hoger is gemaakt en daardoor de blikvanger vormt van het geheel. Deze architectuur sluit goed aan bij de villa's, net als de tuin en het hek van smeedwerk op een gemetselde plint. De kwekelingen konden ervaring opdoen door het aan de achterkant gelegen schoolplein over te steken naar de Rijksleerschool. Deze lag aan de Brinkpoortstraat, met een

gymzaal langs de Singelstraat. De gebouwen vormden een doorlopend geheel, maar waren toch niet eentonig doordat de kappen wel variatie boden.

De monumentale kweekschool is niet helemaal ongemoeid gebleven: in 1990 zijn er nieuwe vleugels aan gezet, maar deze storen niet erg. Al eerder was een stuk van de tuin verdwenen.

Gymzaal Rijksleerschool, Singelstraat, vóór de verbouwingen (foto Beeldbank Deventer)

De gymzaal nu (foto SteenhuisMeurs)

Meer impact heeft het dat in 1988 de Rijksleerschool tegen de vlakte is gegaan. De gymzaal bleef wel staan; daar is in de jaren vijftig een extra verdieping op gezet, met behoud van het oorspronkelijke pagodedak. Op de vrijgevalen grond kwam een Opleidingscentrum voor de Gezondheidszorg, getekend door de Deventer architect Jon Kristinsson. De nieuwbouw heeft drie verdiepingen en is daarmee hoger dan de voorganger. De rode baksteen met betonnen banden verwijst naar de vroegere architectuur, maar de glaspuien, bijvoorbeeld op de hoek van de Singelstraat en de Brinkpoortstraat, wijken behoorlijk af.

Twee villa's van Metzelaar/bankgebouw

Naast de kweekschool restte aan de Singel ruimte voor één bouwperceel. De gemeente stelde als restrictie dat er niet meer dan twee huizen op mochten worden gezet. Stadsarchitect W.C. Metzelaar verwierf het, tekende de huizen en verkocht ze al vóór de bouw door. Singel 26 ging naar de zakenman J. Chernac Slichtenbree. Opvallender was het pand daarnaast, op de hoek van de Keizerstraat, met een grote ronde tuinkamer. Hier nam S.J.O.P. Gualthérie van Weezel zijn intrek, notaris en raadslid.

In 1977 werden beide villa's gesloopt. In plaats daarvan kwam een bankgebouw, wat paste in de toenmalige ideeën van de gemeente. Ruimtelijk paste het niet helemaal, want er viel een gat in de tussenruimte met de kweekschool. Het ontwerp is van J.D. Postma. Verwijzingen naar de villa-architectuur zijn te vinden in details, maar het gebouw als geheel is typisch een product van zijn tijd. De bank nam het in 1981 in gebruik als filiaal, maar heeft het inmiddels verlaten. Het terrein is volledig versteend; in 2019-2020 is er een groenstrook aangebracht langs de gevel aan de Singel en de Keizerstraat.

Vier villa's van Te Riele

De villa's aan de Keizerstraat en de Brinkpoortstraat zijn alle ontworpen door G. te Riele Wzn. In eclectische stijl bouwde hij met baksteen; de muurvlakken verlevendigde hij met gepleisterde banden. Aantrekkelijke elementen zijn de geleding van de puien, uitspringende gedeelten, bescheiden 'torentjes' en gevarieerde decoratie. De huizen werden omringd door borders en een smeedijzeren hek.

Keizerstraat 41 grensde aan het terrein van Gualthérie van Weezel. Hij kocht het, naar eigen zeggen om een grotere tuin te krijgen, maar al snel trad hij op als projectontwikkelaar en bood hij twee geschakelde villa's aan, nummer 39 en 41. Goed zichtbare veranderingen zijn de later toegevoegde ingangspartij aan de straatkant en de serre.

Keizerstraat 37 ligt op de hoek met de Brinkpoortstraat. De hoek van dit gebouw is afgeschuind. De bewoner van het hoofdgedeelte, aan de Keizerstraat, was H.B. Fischer, grossier in koloniale waren; het andere deel verhuurde hij. In de loop van de tijd is het gedeelte aan de Keizerstraat uitgebreid met aanbouwen. Toen het in 1966 geschikt werd gemaakt als kantoorruimte werden de bakstenen roomwit geverfd. Tegenwoordig zijn ze rood.

Brinkpoortstraat 11 was eerst een tamelijk bescheiden pand, maar wel met mooie ornamenten. Al in 1901 tekende Te Riele een belangrijke uitbreiding in dezelfde stijl, die boven de bestaande woning uitstak. Later woonden er verschillende artsen met een praktijk aan huis; de aanpassingen die dat vergde, veranderden vooral het interieur.

Keizerstraat 41 met toegevoegde entree en serre (foto SteenhuisMeurs)

Keizerstraat nummers 37 en 41 in 1979; even verderop is Brinkpoortstraat 11 te zien (foto Beeldbank Deventer)

Het erfgoed van blok IX

Bijna honderd jaar lang is het aanzien van blok IX vrijwel ongewijzigd gebleven. Ook al hebben de eigenaars wel eens iets aan hun panden laten vertimmeren, van allemaal zijn de oorspronkelijke gevels nog uitstekend herkenbaar. Helaas zijn de tuinen zo goed als volledig betegeld. Een ernstige inbreuk vormen de sloop van de twee villa's van Metzelaar en de bebouwing aan de overkant van de Keizerstraat.

Het terrein van Topicus beslaat het hele blok met uitzondering van de villa's. De plannen voor de campus op deze locatie zijn nog onderwerp van een brede discussie en de SOD neemt daaraan deel, samen met andere erfgoedorganisaties. Er is al het nodige veranderd. Een toren op de hoek van de Singel en de Keizerstraat die nog boven de schouwburg zou uitsteken, is geschrapt. Gelukkig was er vrij snel overeenstemming over dat de kweekschool en de gymzaal moeten blijven staan. Er blijven nog genoeg lastige kwesties over, zoals de dichtheid van de bebouwing op de campus, of de vorm en de hoogte van de gebouwen en de vorm van de daken.

De Singelzone was ruim en groen. De villa's langs het water en aan de Keizerstraat hebben een zekere grandeur. We kunnen natuurlijk niet blijven hangen in het verleden, maar wel zoeken naar harmonie tussen historie en vernieuwing. Die is wat de SOD betreft nog niet helemaal gevonden.

Erfgoedorganisaties willen tapijtverleden van Deventer zichtbaar houden

De fabriek in de gloriejaren (foto Bouwkundig Weekblad, jrg. 25, no. 13 (1 april 1905))

De gemeente Deventer heeft erfgoedorganisaties, waaronder Stichting Oud Deventer, gevraagd mee te denken over de plannen om het terrein van de voormalige Koninklijke Verenigde Tapijtfabrieken te transformeren. Wat maakt dit fabriekscomplex zo interessant?

In samenwerking met het Deventer stadsbestuur richtten op 24 augustus 1797 George Birnie en Philippus Sauret de Deventer tapijtfabriek op. Deze fabriek was gehuisvest in de oude binnenstad van Deventer.

Geschiedenis

Deze fabriek was gehuisvest in de oude binnenstad van Deventer. In juli 1901 werd de heer J.G. Mouton directeur en fuseerde het bedrijf met de Amersfoortsche Tapijtfabriek, die verder ging onder de naam Koninklijke Vereenigde Tapijtfabrieken (K.V.T.). Onder zijn leiding verhuisde de fabriek in november 1902 naar een nieuw gebouw aan de Smyrnastraat, dat hij, opgeleid als architect, zelf had ontworpen. De K.V.T. produceerde voornamelijk handgeknookte smyrnatapijten, ook wel Deventer tapijten genoemd. In dit gebouw werden in 1903/1904 de tapijten geweven voor de Ridderzaal en het oude gebouw van de Tweede Kamer in Den Haag. Ook leverde de fabriek tapijt aan het Koninklijk Paleis in Amsterdam.

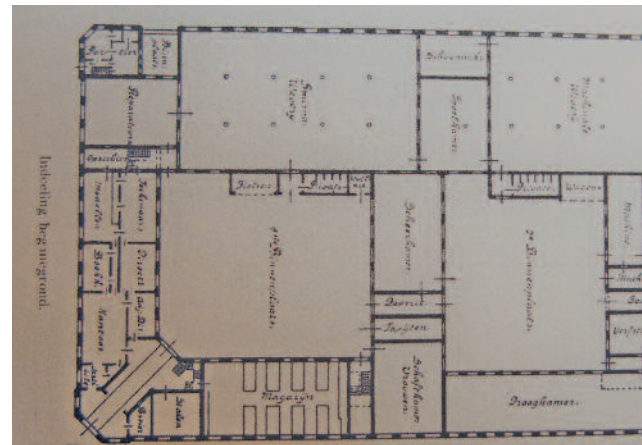
Op 25 maart 1919 fuseerde de K.V.T. met de 's-Gravenhaagsche Smyrnatapijtfabriek te Den Haag en de Koninklijke Kralingsche Tapijtfabriek 'Werklust' van de firma W. Stevens & Zn. te Rotterdam. De firma Stevens bezat al twee fabrieken (Zuid-plas en IJsselvrucht) in Moordrecht. Omdat de firma Stevens bij de fusie van de K.V.T. veruit de belangrijkste partner was, werd het hoofdkantoor in Rotterdam gevestigd. De leiding van de K.V.T. kwam dan ook grotendeels in handen van de

familie Stevens. De belangstelling van de consument voor tapijten, lopers en karpetten nam af vanaf het eind van de jaren '60 en bovendien deed de concurrentie vanuit 'lagelonenlanden' zich voelen. De K.V.T. wist zich eerst nog goed te handhaven doordat zij zich toelegde op kwaliteitsproducten en speciale opdrachten. In 1975 werd het bedrijf overgenomen door Youghal Carpets Ltd. te Cork (Ierland). De fabriek in Deventer moest echter in 1978 sluiten. Het complex is nu nog in gebruik bij Machinefabriek Geurtsen, maar deze fabriek heeft besloten zich op de Bergweide te vestigen.

Fabriekscomplex

Het fabriekscomplex bevindt zich net ten noorden van de oude binnenstad van Deventer. Rondom het complex is in de jaren '20 een woonwijk verzezen. Het is een volledig bouw-blok en heeft daardoor een gesloten karakter, wat kenmerkend is voor industriële gebieden in woonwijken. Het oudste gedeelte van het complex is een U-vormig hoofdgebouw uit 1902 met een productiehal. Toegevoegd werden later meer productiehallen, een portierswoning, een watertoren, een ketelhuis met schoorsteen en een sober kantoorgebouw; dat laatste werd in 1940 ontworpen door J.D. Postma en is opgetrokken in een toen gangbare functionele stijl.

Indeling begane grond (foto Bouwkundig Weekblad, jrg. 25, no. 16 (22 april 1905))

Kantoorgebouw

Kwaliteiten

Op het terrein hebben enkele gebouwen bijzondere architectonische kwaliteiten, zoals het hoofdgebouw, de watertoren, het ketelhuis met (afgeknotte) schoorsteen en het kantoor op de hoek van de Smyrnastraat en de Tapijtstraat. Deze gebouwen zijn door de tijd heen gewijzigd, maar de hoofdropzet is nog duidelijk zichtbaar. Van het hoofdgebouw heeft het interieur wel aan gaafheid ingeboet, maar het exterieur is nog relatief authentiek. De hoofdropzet, de gevelindeling en het decoratieve metselwerk zijn intact gebleven. Enkele vensters en de dakbedekking zijn gewijzigd. Het gebouw vormt samen met de productiehallen een duidelijke architectonische geheel met de onderbouw van het ketelhuis. Deze samenhang is typerend en waardevol.

De productiehallen, eveneens aangepast, zijn nog relatief gaaf in hun hoofdropzet en constructie. In hun vorm en ligging op het terrein hebben zij met de binnenplaatsen ook ten opzichte van elkaar een duidelijke onderlinge relatie. Daarnaast hebben zij een functionele samenhang met de overige gebouwen van het fabrieksterrein. De productiehallen zijn bovendien waardevol in het straat- en gevelbeeld. Het kantoorgebouw ten slotte heeft door de bijzondere detaillering, gevelindeling en plattegrond duidelijk architectonische waarde.

De toenmalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg heeft de fabriek beoordeeld in het kader van het Monumenten Inventarisatie Project en het daaropvolgende Monumenten Selectie Project. Op 9 november 1998 gaf de Rijksdienst voorbescherming op de voormalige tapijtenfabriek. Hierop heeft de machinefabriek een bezwaarschrift ingediend d.d. 18 december 1998. In deze zaak is door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg op 29 September 2000 een verweerschrift uitgebracht aan de Commissie voor de bezwaarschriften OCW. De zaak is behandeld op een zitting van deze commissie op 21 november 2000 te Zoetermeer. Het heeft jaren geduurd alvorens de commissie een uitspraak wilde doen. De bezwaarde wilde ook zijn bezwaar niet terugnemen. Op 17 februari 2009 heeft een tweede hoorzitting van de commissie plaatsgevonden. Op 4 maart 2009 heeft de commissie geadviseerd het bezwaar gegrond te verklaren en het besluit tot aanwijzing te herroepen. De tapijtenfabriek is dus uiteindelijk niet als rijksmonument aangewezen.

Toekomst van het complex

Met Viersprong Wonen heeft de machinefabriek medio 2019 al onderlinge afspraken gemaakt over een eventuele transformatie van het fabriekscomplex. De gemeente Deventer is hiervan op de hoogte gehouden. In het najaar 2019 is een eerste aanzet besproken tot een herontwikkelingsplan van CIE-architecten. April 2020 is dit plan besproken in de Planadviesraad. Om de haalbaarheid te onderzoeken hebben gemeente en Viersprong Wonen een intentieovereenkomst

Detail van het fraaie metselwerk

gesloten. Vanwege de impact van het project in de buurt heeft de gemeente Deventer een Handelingsperspectief opgesteld dat kaders moet geven aan de ontwikkeling van het fabriekscomplex.

Centraal staan bij de ontwikkeling staan:

- een herkenbare geschiedenis, die afleesbaar is in de gebouwen
- gemengd woonmilieu
- gezonde buurt.

In het Handelingsperspectief wordt het erfgoedbelang van het complex afgewogen tegen de andere belangen in het gebied zoals het 'laadvermogen van de plek' en het programma. Vanwege het erfgoedbelang mochten de erfgoedorganisaties ook meepraten.

CIE-architecten achten de stedenbouwkundige structuur waardevol en hebben respect voor waardevolle gebouwen binnen het complex. Daarom moeten de bestaande bouw en nieuwbouw goed geïntegreerd worden.

Aanbevolen wordt de verschillende onderdelen als volgt te ontwikkelen:

- I. kantoorgebouw, portierswoning, ketelhuis met schoorsteen: conserveren door middel van restauratie;
- II. hoofdgebouw en aangrenzende productiehal met sheddaken: transformeren met behoud van karakteristieke elementen;
- III. rest van de bebouwing, waaronder de watertoren zijn hoogteaccent: herinterpreteren van het historisch karakter.

Maar Stichting Oud Deventer en Bond Heemschut vinden dit te weinig. Zij willen dat de straatgevels van het hoofdgebouw opgewaard worden naar status I en dus geconserveerd worden door middel van restauratie.

Het ritme van de sheddaken

De architectuurhistorische kwaliteiten van de gevels aan de Smyrnastraat en de Smyrnadwarsstraat rechtvaardigen deze status.

- Stedenbouwkundig vormen de gevelwanden een duidelijke afsluiting van het fabrieksterrein ten opzichte van de woonomgeving. Ook is een fraaie symmetrie van de karakteristieke elementen in de gevelwand waarneembaar.
- De gevelwanden zijn nog nagenoeg gaaf.
- Cultuurhistorisch is het hoofgebouw ook van groot belang voor het industriële verleden van Deventer. In dit gebouw werden immers opdrachten van nationaal belang uitgevoerd, zoals de handgeknopte tapijten voor de Ridderzaal, het Koninklijk Paleis op de Dam en het oude gebouw van de Tweede Kamer.

Verder pleiten de erfgoedorganisaties voor het behoud van het interieur van de recreatiezaal boven de fabriekspoort, het trappenhuis en de kapconstructie op de verdieping in de vleugel van de Smyrnastraat, en in de vleugel van de Smyrnadwarsstraat de lambrisering, de deur en de schouw van de directiekamer.

Nu in het Handelingsperspectief is vastgelegd dat het hoofgebouw wordt getransformeerd met slechts het behoud van karakteristieke elementen, rijst bij Heemschut en Oud Deventer de vraag of dit voldoende is om het karakter van dit gebouw te behouden. Het perspectief biedt immers nu de mogelijk-

Fabriekspoort (foto Peter Dekker)

heid om óf 'op te toppen' met contrasterende architectuur waardoor ruimtelijke kwaliteit verloren gaat, óf nieuwe delen aan het bestaande hoofgebouw toe te voegen, waardoor het samenspel van 'oud' en 'nieuw' verstoord kan worden.

Stichting Oud Deventer gaat daarom nu samen met de andere erfgoedorganisaties in gesprek met de ontwikkelaar en de projectarchitect.

Peter Dekker

Erfgoedorganisaties vanaf het begin mee laten denken

De creatieve rol van erfgoedorganisaties in gemeentelijke plannen waar erfgoedaspecten aan de orde zijn, is lange tijd door de overheid gemarginaliseerd. De organisaties werden alleen geconfronteerd met top-downbeleid door overheden. Er ontbrak vaak een bottom-up handelingsperspectief met een eigen bijdrage van de erfgoedorganisaties. De organisaties vragen echter steeds nadrukkelijker ruimte om de eigen verantwoordelijkheid naar eigen inzicht vorm te geven. Wat nodig is, is een overheid die in haar beleid voldoende ruimte laat voor de talloze initiatieven van onderop. Deze initiatieven zijn niet 'lastig' of 'oncontroleerbaar', maar voorbeelden van erfgoedbeleid op zijn

best. Zo is het in de toekomst ook geregeld in de Omgevingswet. Vooruitlopend op de Omgevingswet kiezen sommige lokale bestuurders (zoals in Deventer) nu al voor een aanpak waarin erfgoedorganisaties een rol krijgen in de planvorming en deze aanpak blijkt vaak succesvol. Stichting Oud Deventer is op deze manier in een zo vroeg mogelijk stadium al actief deelnemer bij het tot stand komen van handelingsperspectieven waar erfgoedaspecten aanwezig zijn.

Peter Dekker

De Bolwerksmolen: wat gaat er gebeuren?

Aan wie verkoopt de gemeente Deventer de Bolwerksmolen? Blijft de molen een echte molen waar hout gezaagd wordt? Krijgt hij misschien – deels – een andere functie? En welke dan? Er zijn nog steeds veel vragen.

De Bolwerksmolen is al jaren een icoon van de stad Deventer, een prachtige werkende houtzaagmolen met een rijksmonumentale status en veel gefotografeerd.

Bolwerksmolen

De gemeente is eigenaar van de molen en bijgebouwen en wil het ensemble verkopen, want ze maakt er zelf niet direct gebruik van en de onderhoudskosten zijn hoog. De Stichting Bolwerksmolen heeft het beheer en de exploitatie inclusief het onderhoud van de molen op zich genomen, met financiële steun van de gemeente. Maar dat geld is niet genoeg voor noodzakelijk onderhoud.

Een unieke molen

Het is een van de houtzaagmolens in ons land, met een – zo vermeldt de Nederlandse Molendatabase – zeer grote landschappelijke waarde. Hij staat er echter niet alleen als cultuurhistorisch waardevol monument, het is bovendien bijzonder dat hij nog steeds uitstekend als houtzaagmolen functioneert. Van zulke molens zijn er nog maar heel weinig in ons land. De gemeente mag er dus wel trots op zijn zo'n 150 jaar oude parel in bezit te hebben.

Maar volgens het gemeentelijk beleid zullen gebouwen waarvan de gemeente eigenaar is en waarvan zij zelf geen direct of indirect gebruik maakt, verkocht worden. Daar horen ook de molen, het molenaarshuis en de bijgebouwen bij.

Zorgen van bestuur en molenaar

Eind 2021 maken het stichtingsbestuur en de molenaar zich grote zorgen over de toekomst van de molen. De gemeente heeft weliswaar geen haast met de verkoop en er is ook geen sprake van openbare verkoop, maar toch knaagt de onzekerheid bij bestuur en molenaar.

Want als de woordvoerder van de gemeente zegt dat er gezocht wordt naar 'een geschikte gega-digde', wat wordt er dan precies bedoeld? Een nieuwe eigenaar die erin slaagt voldoende te verdienen om ook de kosten van onderhoud te dekken? Stel je bijvoorbeeld voor dat er een nieuwe eigenaar komt die er een restaurant in wil vestigen. Dat gaat dan waarschijnlijk ten koste van die unieke werkende molen, die dan alleen nog maar een 'plaatje' zou zijn.

Het standpunt van de gemeente

De gemeente is inderdaad trots op haar monumenten; het erfgoedbelang staat daarom ook in het geval van de molen voorop. Uitgangspunt is dat de molen als rijksmonument behouden moet blijven en dat de functie van werkende houtzaagmolen als onlosmakelijk onderdeel daarvan in stand moet blijven. Ook de molenaarswoning is het behouden waard. Die beide punten vormen natuurlijk ook een belangrijke voorwaarde bij de verkoop. Daarmee is in elk geval al een belangrijk punt van zorg weggenomen. De gemeente zoekt een nieuwe eigenaar die zich professioneel bezighoudt met het behoud van monumenten en dus ervaring heeft in het beheren en exploiteren van erfgoed, en die bovendien in staat is te zorgen voor een gezonde exploitatie van de molen en voldoende rendement.

Interieur van de molen

Houtopslag

Een geschikte gegadigde

Wie zou er dan in aanmerking kunnen komen om de nieuwe eigenaar van de molen te worden?

Te denken valt bijvoorbeeld aan de N.V. Bergkwartier, de Stichting IJssellandschap of een molenstichting, organisaties die elk op hun terrein de nodige ervaring hebben met behoud en exploitatie van monumenten en erfgoed. Die potentiële eigenaar zal echter ook zijn voorwaarden stellen, omdat het niet eenvoudig is een 'lastig' object als een werkende molen met bijbehorende gebouwen economisch rendabel te laten zijn. De nieuwe eigenaar zal op grond van de Erfgoedwet de rijksmonumentale molen zodanig moeten onderhouden, dat gewaarborgd wordt dat hij in stand blijft met alle monumentale bouwkundige elementen. Die rijksbescherming betekent ook dat een omgevingsvergunning nodig is als er wijzigingen aan de molen worden voorgesteld en over die wijzigingen moet de planadviesraad altijd advies geven. Daarmee lijkt de bescherming geregeld. En gezien het standpunt en de voorwaarden van de gemeente zal er geen situatie kunnen ontstaan waarbij onder een nieuwe eigenaar de verloederding toeslaat. Bovendien moet de functie van de molen worden gehandhaafd, wat een extra accent aan de bescherming geeft. Voordeel van de eigendomsoverdracht is dat in het geval dat de nieuwe eigenaar een omgevingsvergunning aanvraagt, er geen sprake meer is van een eigenaar die aan zichzelf een vergunning moet verstrekken.

Hopelijk stelt de gemeente zich in de onderhandelingen met gegadigden ook op financieel gebied ruimhartig op om een soepele overdracht te waarborgen.

De molen tussen 1900 en 1930 (foto Beeldbank Deventer)

Geschiedenis van de molen

De broers Abraham en Frank Elfrink, houthandelaars, krijgen in 1861 van de gemeente Deventer toestemming om op het Bolwerk een zaagmolen te bouwen. Hendrik Ennen komt er in 1898 als molenaar en sluit in 1917 met de gemeente een huurcontract van 30 jaar voor de grond. De N.V. Stoomhoutzagerij De Wilpsche Dijk neemt later de molen over en stopt met het zagen op windkracht. De molen blijft echter eigendom van de N.V., die hem als opslagplaats gebruikt en ook nog de pacht van de grond verlengt tot 1967. De molenkolk blijft in gebruik voor het wateren van boomstammen en mede daarom wordt de molen niet afgebroken. In die periode ontwikkelt de gemeente het ambitieuze plan Deventer Dubbelstad, dat voorziet in grootschalige woningbouw aan de overkant van de IJssel, en onteigent de molen en de grond. De molen zal in het plan onderdeel kunnen worden van een park in het nieuwe stadsdeel en dus wordt de molen (alweer) niet afgebroken. Maar dat grootse plan wordt nooit uitgevoerd en de toestand van de molen verslechtert. Voor het herstel van de molen komt een actiegroep in touw, er wordt geld ingezameld en er komen subsidies. In 1974 beginnen de werkzaamheden, in 1976 zijn ze afgerond. De Stichting Bolwerksmolen neemt de exploitatie en het beheer op zich en er wordt een molenaarswoning in Sallandse stijl bijgebouwd.

Aan het begin van deze eeuw blijkt de molen in slechte conditie en bovendien verzakt, zodat opnieuw een ingrijpende restauratie nodig is. De molen wordt gede-monteerd, er komt een nieuwe fundering en romp en kap worden ook opgeknapt. Vanaf 2007 draait en zaagt de molen weer volop.

De molenaarswoning

Een biografie van de IJssel

Tjirk van der Ziel & Albert Corporaal

Atlas van de IJssel

WBOOKS, 2021

ISBN: 9-789462-583894

Prijs: € 29,95. Verkrijgbaar bij de boekhandel

Met de uitgave van een verzameling gedrukte topografische kaarten in één boek door Rumold Mercator in 1595 werd het begrip 'atlas' gedefinieerd. Wie nu een atlas openslaat, verwacht niet alleen up-to-date kaarten: afbeeldingen, teksten en grafieken maken de moderne atlas tot een naslagwerk. Zo'n atlas is onderwerp van deze boekbespreking over de IJssel, de mooiste rivier van Nederland, die begint en eindigt in ons land. Zonder die rivier geen Deventer, geen erfgoed zoals wij dat nu kennen.

De opzet van het boek

In de Inleiding wordt het ontstaan van de IJssel beschreven. Aanvankelijk stroomt de oer-rivier van noord naar zuid. Aan de hand van twee schetsmatige kaarten wordt uitgelegd hoe de rivier door de dekzandrug boven Voorst heen breekt. De stroomrichting keert om en nu wordt ook het water van de Berkel en de Oude IJssel naar het noorden afgevoerd. De mythe van een door de Romeinen gegraven Drususgracht wordt niet besproken: onderzoek heeft dit verhaal immers allang weerlegd.

De vorming van de rivier binnen de IJsselvallei is het uitgangspunt waarna in dertien hoofdstukken de rivier vanaf de IJsselmond naar het IJsselmeer wordt gevolgd. De dynamiek van de rivier wordt beschreven aan de hand van de thema's verzanding, IJsselmond, meanders, overstromingen, weteringen en dijken.

De IJsseldelta is onderwerp van het laatste hoofdstuk, waarin ook een korte beschouwing wordt gewijd aan de rivier in de eenentwintigste eeuw. De geschiedenis van steden en dorpen aan de rivier, in relatie tot de geografie en het water is onderwerp van de tussenliggende hoofdstukken rond Doesburg, Zutphen, Deventer, Hattem, Zwolle en Kampen.

De kaarten

De schrijvers zijn erin geslaagd een verbluffende hoeveelheid kaarten zeer gedetailleerd te reproduceren. Een vergrootglas doet het leesplezier nog verder toenemen. Er zijn militaire kaarten, exemplaren die zijn vervaardigd als grenzen moesten worden vastgelegd, voorstellen voor afsnijdingen van bochten en kaarten die overstromingen in beeld brengen. Natuurlijk zijn ook de

Kaart van de IJssel bij Deventer (foto Gelders Archief)

bekende stadsplattegronden uit de atlas De Wit gereproduceerd. Doordat de kaarten zijn voorzien van ter zake doende bijschriften, is duidelijk hoe de landschappen zijn te lezen. Enkele in opdracht getekende of geschilderde impressies zijn toegevoegd ter verduidelijking rond niet meer bestaande situaties of gesloopte gebouwen.

Grote kleurenfoto's, vervaardigd met behulp van een drone, vormen de titelpagina van elk hoofdstuk. De oriëntatie van de foto's is goed gekozen en vergemakkelijkt het lezen van het kaartmateriaal. Enkele stadsaanzichten zijn naast de historische beschrijvingen opgenomen zoals de bekende ets met het profiel van Deventer door Claes Jansz. Visscher uit 1615.

De rivier

Met veel aandacht voor details worden het gedrag van het water, het gebruik ervan op vloeiveelden, het voorkomen van dreigende overstromingen en het reguleren van de waterstanden behoeve van de scheepvaart beschreven. Eeuwenlang is er geschaafd aan de IJsselmond, eerst om verzanding te voorkomen, veel later om de verdeling van het water over de grote rivieren te kunnen reguleren. Bij de gevolgen van de

opstapeling van kruiend ijs en de daaropvolgende dijkdoorbraken en overstromingen kunnen we ons al bijna niets meer voorstellen. Ook in het verleden werden ingrijpende besluiten betreffende de bedijking en aanpassingen aan het stroombed vaak pas na een calamiteit genomen. Niet verrassend: zonder overstromingen en evacuaties in 1995 zou het project Ruimte voor de rivier niet zo voortvarend zijn uitgevoerd.

Anekdoten

Door te citeren uit reisverslagen van bekende schrijvers zoals Jacob van Lennep, Jacob Craandijk en Jac. P. Thijsse wordt een beeld geschetst van de sfeer rond de rivier in de negentiende en begin twintigste eeuw. Interessant zijn ook de veel oudere beschrijvingen van de problemen bij het varen op de verzande rivier, de aanblik van de bruggen en vestingwerken en de technische toelichtingen bij de kaarten. Meer dan vijftientig historische bronnen zijn aangeboord.

De steden

Noodgedwongen, gezien het karakter van deze publicatie, zijn de beschrijvingen van de steden en hun geschiedenis kort en bondig, maar adequaat. In het hoofdstuk over Deventer wordt ook een andere bijzondere vogelvluchtkaart uit het Gelders Archief afgebeeld. De kaart brengt de grenzen in beeld in de Eperwaard, de huidige stadswide, in 1575. Verrassend hoe in de platgeslagen stad rechts in de hoek alle karakteristieke gebouwen en de omwalling zijn weergegeven.

Tot slot

De combinatie van een atlas waarin opgenomen historische kaarten, tekst met een beknopte geschiedschrijving en fraaie drone-foto's resulteert in een zeer aantrekkelijke publicatie. Het gebruik van kaarten die vervaardigd zijn in opdracht van het waterschap of ter adstructie van voorstellen voor veranderingen aan de loop van de rivier, verleent een extra diepgang aan dit boek. Temeer daar de meer technische kaarten voor het grote publiek meestal verborgen blijven. Het project Ruimte voor de rivier verdient een soortgelijke zorgvuldige publicatie door beide auteurs. Hun laatste zin "Wordt vervolgd." stemt hoopvol!

Hans Kaajan

Tevens verschenen:

Langs de IJssel. Natuur en cultuur in de IJsselval-

Kester Freriks

WalburgPers, 2021. ISBN: 9789462498716

Prijs: € 19,99. Verkrijgbaar bij de boekhandel

Dit boek is een heruitgave van een publicatie met dezelfde tekst, uitgegeven ten tijde van de IJsselbiënnale van 2017, nu zonder het voorwoord waarin de auteur als gastschrijver voor de biënnale wordt ingeleid.

Hoewel geen nieuwe feiten worden toegevoegd, is het boekje nog steeds actueel. Aan de lijst met websites is 'Ruimte voor de rivier' toegevoegd. De nadruk ligt enerzijds op de wandeling en de beleving van de rivier, anderzijds op wetenswaardigheden over sommige steden, markante gebouwen en hun bewoners.

De kaarten

Enkele kaarten die we aantreffen in de Atlas van de IJssel zijn ook in dit werk afgedrukt, als illustratie, met een veel lagere resolutie. Voor de steden worden afbeeldingen gebruikt uit de atlas van Jakob van Deventer uit 1560; de kaart van Deventer ontbreekt.

Overige afbeeldingen

Als aanvulling op de tekst zijn nog reproducties van oude tekeningen, schilderijen en foto's opgenomen. Merkwaardig is dat een schilderij van de Deventer schilder A.G. Gerritsen uit 1971, Bouw van de E8 (A1) bij Deventer, pas wordt afgebeeld als de schrijver de Welle al ruim is gepasseerd in de richting van Olst.

Conclusie

Als 'aangeklede' wandelgids naast bijvoorbeeld de gids over het Hanzestedenpad geeft dit boekje aardige achtergrondinformatie. De stad Deventer en haar erfgoed komen helaas niet uit de verf.

Hans Kaajan

Praamstra

boekhandel

Lange Bisschopstraat 1 Deventer

openingstijden

ma 12-18
di 9.30-18
wo 9.30-18
do 9.30-21
vrij 9.30-18
za 9.30-18
zo 12-17

www.boekhandelpraamstra.nl

Jaarverslag 2021 van de Stichting Oud Deventer (SOD)

Al bij het uitbreken van de coronapandemie in maart 2020 werd duidelijk dat het coronavirus de volksgezondheid ernstig bedreigde. De vergaderingen van ons bestuur zijn in verband met het besmettingsgevaar meestal via het beeldscherm gehouden. De kwaliteit van beeldschermvergaderingen is niet van het gehalte als wanneer de deelnemers lijfelijk aanwezig zijn. We missen de mogelijkheid even informeel ruggenspraak te houden met elkaar.

oms krijgen we te horen dat de SOD slechts reactief opereert. Maar ingrepen aan het immobiele erfgoed worden zelden lang van tevoren bekend gemaakt en de SOD probeert toch zo veel mogelijk proactief op te treden. Hiervoor zijn we voortdurend in gesprek met de betrokken wethouders, gemeentelijke instanties, de Planadviesraad en andere erfgoedorganisaties. Vaak wordt de stichting al in de oriënterende gesprekken met omwonenden en andere belanghebbenden betrokken bij toekomstige veranderingen. Die contacten hebben geleden onder de coronamaatregelen. Toch liet 2021 enkele belangrijke ontwikkelingen zien op het gebied van het immobiele erfgoed. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste activiteiten van de SOD in 2021.

Publiciteit

Twee maal per jaar geeft de SOD de *Nieuwsbrief Oud Deventer* uit met artikelen die aansluiten bij de actualiteit.

De gebruikers van de website betonen zich tevreden over de doorgevoerde verbeteringen.

In het voorjaar van 2021 is ons derde boek, *Licht, lucht en ruimte*, verschenen. Het geeft een beeld van de wederopbouwarchitectuur in Deventer in de naoorlogse jaren. Er is grote belangstelling voor het boek. Donateurs kunnen het gratis afhalen bij het secretariaat of tegen portokosten laten opsturen. Er zijn nog exemplaren verkrijgbaar. Belangstellenden kunnen het boek verkrijgen bij de boekhandel of het secretariaat voor € 15.00.

Bestuur

Als opvolger van Theo Terpstra is Fons Sijm gekozen tot penningmeester. Het dagelijks bestuur wordt gevormd door de voorzitter (Wim Koetsveld), secretaris (Neelco Osinga) en penningmeester (Fons Sijm). Het gehele bestuur bestaat uit negen leden, ieder met een eigen taak. We kunnen nog aanvulling gebruiken.

De Harry Rademaker Prijs

De prijs, ingesteld om Harry Rademaker (1927- 2016) te eren en het behoud van het onroerende erfgoed te stimuleren, heet voortaan Stichting Oud Deventer-Harry Rademaker Prijs. Er is een commissie aangesteld die de prijsuitreiking in 2022 gaat voorbereiden. Het onderwerp is deze keer de wederopbouw.

Formele kaders

De bouwhistorische waarden- en verwachtingenkaart, gebaseerd op de Kadastrale Atlas van 1832, is voltooid. Die waarden worden vastgelegd in een juridisch kader, zoals monumentenlijsten of bestemmingsplannen.

Beeldkwaliteitplan

Wij hebben meegesproken over het nieuwe beeldkwaliteitplan, dat in het verslagjaar door de gemeenteraad is aangenomen. Een heikel punt is de hoek Keizerstraat-Singel, al genoemd in het oude beeldkwaliteitplan. Omdat de plannen van Topicus, precies op die hoek, de entree betreffen van de oude binnenstad, heeft de gemeente een zogenaamd kwaliteits-team benoemd dat waakt over een zorgvuldige invulling van het ontwerp. We zijn bepaald niet gelukkig met de plannen en maken dat steeds duidelijk.

De Kien

Het gebied langs de spoorlijnen, van het oude postkantoor aan de Diepenveenseweg tot de Hogeschool Saxion, wordt ontwikkeld tot een vooruitstrevend woon-werkgebied voor hoogwaardige arbeid. Wij volgen de ontwikkelingen en zijn ingenomen met de bouwplannen aan de Handelskade.

Sluiskwartier

Herinrichting van het Grote Kerkhof

Senzora

Gymnasium/MMS met nieuw dak

Sluiskwartier en omgeving

De planning voor het Sluiskwartier vordert. In de oude gevelwand van het Pothoofd worden de interessante panden geres- taureerd. Voor de gesloopte panden komt passende bebouwing en een nieuwe entree voor de Centrumparkeergarage terug. Achter de gevelwand komt een parkeerterrein met nieuw- bouw.

Na advies van de landelijke Stichting Historische Sluizen en Stuw- en archeologisch onderzoek overleggen we samen met de Stichting Industrieel Erfgoed Deventer (SIED) en Heemschut, met de gemeente om resten van het voormalige sluisje zichtbaar te maken. De herinnering aan het sluisje zal op waardige manier levend worden gehouden.

De fabriek van Senzora in het Sluiskwartier is verhuisd naar het industrieterrein. Dat geeft ruimte voor de bouw van een honderdtal huizen. De SOD houdt in de gaten wat er met de monumentwaardige delen van de fabriek gebeurt. Het bescheiden paviljoen aan het stadsstrand aan de overkant van de IJssel moest buiten het strandseizoen worden verwijderd. Dat is in de laatste twee winters niet gebeurd, ondanks een sterke bedreiging door hoog water.

Grote Kerkhof

De gemeente heeft in 2020 nieuwe plannen voor het Grote Kerk- hof ontwikkeld. In deze plannen worden de andere pleinen om de Lebuinuskerk, ook wel Lebuinuspleinen genoemd, meegenomen. In 2021 zijn de werkzaamheden begonnen.

Wij deden mee met de zogenaamde tafels, gespreksgroepen over de plannen. De stichting heeft schriftelijk aan de beleidsmakers haar ideeën over het vernieuwde Grote Kerkhof uiteengezet.

Nieuwe Markt

Het voormalig gymnasium/MMS aan de Nieuwe Markt is aan- gemerkt als gemeentelijk monument. Het wordt ingericht als museum en appartementencomplex. De architect heeft gedurfde plannen met het dak van het markante gebouw. De Chinese kunstenaar Lu Xinjian zal een glazen gestileerde verwijzing naar de plattegrond van de stad op het dak aan- brengen, die in het donker wordt aangelicht. De SOD heeft problemen met de opvallende dakkajuiten, 'lantaarns', die de oude strenge symmetrie aantasten. De gemeente wil in de binnenstad zoveel mogelijk schuine daken zien. Deze 'lantaarns' tasten dit streven aan.

Geertruidentuin

De SOD is ingenomen met de plannen van de projectontwik- kelaar om het oude Sint Geertruiden Ziekenhuis of Gasthuis in oude glorie te herstellen. In het monument huizen nu diverse ondernemingen.

Er komt een modern woonwijkje op het naastliggende terrein. Daar stond het 'nieuwe', in 2008 afgebroken Sint Geertruiden Ziekenhuis. In de winter van 2021-2022 begint de nieuwbouw.

Brink en omgeving

Wij steunen de plannen van Wonen boven Winkels voor een stadstuin tussen de Korte Bisschopstraat en Grote Overstraat. Het is nu een samenwerking tussen Woonbedrijf Ieder1 en de gemeente. Onder meer het grote aantal eigenaren van de omliggende percelen vertraagt de realisering.

Schoorsteen van de Coberco

Bouwtekening van Singel 15 (uit bezit F. Nijenhuis)

Met succes hebben we bezwaar gemaakt tegen de ontsierende apparatuur voor de luchtbehandeling op de voormalige Luxor-bioscoop, nu Chicago. De apparatuur zal aan het oog onttrokken worden door een schuin dak.

Het verbrande rijksmonument Grote Overstraat 54 is nog steeds een troosteloze ruïne in een gezellige winkelstraat. Er zijn nog geen plannen voor reconstructie of nieuwbouw. Het perceel is verschillende malen van eigenaar gewisseld.

Het Poppodium in het Burgerweeshuis wil uitbreiden. De SOD verzet zich ertegen dat het rijksmonument wordt aangetast. Er wordt over gesproken het te verplaatsen naar het Havenkwartier, wat wij zouden toejuichen. Niet alleen de aantasting van het rijksmonument door aanpassingen aan nieuwe eisen voor poppodia zou hiermee van de baan zijn, maar ook overlast voor de bewoners van de dicht bewoonde binnenstad.

Uitbreidingsplannen Van Gendt-Metzelaar(1881-1910)

De omgeving van de Singel is bebouwd met statige herenhuizen. Het gebied ligt in het door het Rijk beschermde stadsgezicht. Maar slechts een deel van die prachtige panden heeft de gemeente Deventer aangemerkt als gemeentelijk monument bij het Monumenten Inventarisatie Project (MIP). Dit project begon in 1987 en had als doel alle waardevolle bouwwerken en gebieden uit de periode 1850-1940 in kaart te brengen. Zo'n tachtig panden zouden beter beschermd moeten worden, mede om hun monumentale onderdelen zoals trappenhuis, decoraties en marmer- en tegelwerk. Aanmerking is echter een tijdrovend en moeizaam proces. Wij pleiten ervoor deze aanmerking principieel aan te pakken.

Een verbouwing aan de Gibsonstraat heeft geleid tot aantasting van het beschermde stadsgezicht. Het oorspronkelijke oude smeedijzeren hekwerk op een laag muurtje is gesloopt. Wij hebben dit gemeld aan de gemeente, die verantwoordelijk is voor handhaving.

Het is jammer dat de tuin is vervangen door een kale parkeerplaats.

Heilig Hartkerk

De SVPO, School voor Persoonlijk Onderwijs, huist in de voormalige kerk. De school heeft de pastorie gekocht om daarin enkele klaslokalen onder te brengen. Daardoor is de behoefte verminderd om in de tuin te bouwen. Tussen de kerk en de straat is wel enige nieuwbouw gepland. Wat er met het rijksmonumentale orgel van de kerk gebeurt, is onzeker. Wij hebben geprobeerd te bemiddelen om het terug te plaatsen in de kapel van het grootseminarie Bovendonk in Hoeven (Noord-Brabant), waar het oorspronkelijk stond.

Gouden Driehoek

We hebben gevraagd de eeuwenoude akker tussen de Brinkgreverweg, Raalterweg en Oosterwechelsweg, de 'Gouden Driehoek', aan te merken als beschermd stadsgezicht. Die ligt tussen Park Braband en Brinkgreven, beide ontworpen door Leonard Springer. De gemeente verzekerde ons dat de bestemmingsplannen voldoende garantie bieden dit eeuwenoude restant van de Schoutenenk te behoeden voor bebouwing. De Gouden Driehoek helpt Schalkhaar zijn dorpse karakter te behouden.

Aan de Gouden Driehoek grenst psychiatrisch ziekenhuis Brinkgreven. Zo'n veertig jaar geleden zijn de oude paviljoens daar afgebroken en vervangen door moderne gebouwen. De oude paviljoens toonden in grote stenen hun naam aan hun gevels. Niet alle karakteristieke gevelstenen zijn herplaatst in de nieuwe paviljoens. Enkele liggen aan de elementen blootgesteld op het terrein. Wij proberen met de SIED en gesteund door het Mr. Nico Bolkesteinfonds deze monumentjes te beschermen.

Roto Smeets

De SIED wil karakteristieke delen van de gebouwen van Roto Smeets behouden, gesteund door de SOD en Heemschut. Men kan van dit bedrijventerrein een aantrekkelijke woonwerkwijk maken.

Schoorsteen Coberco

De kans dat de hoge beeldbepalende schoorsteen van het gesloopte Coberco-complex blijft staan, neemt toe door acties van de SIED, die wij steunen.

Machinefabriek Geurtsen, v.h. Tapijtfabriek

Tussen de ontwikkelaar, gemeente en de erfgoedinstellingen SIED, Heemschut en SOD vinden besprekingen plaats om de oude fabriek een herbestemming te geven als woonwijk. Het complex heeft vele interessante historische elementen.

Neelco Osinga, secretaris SOD
secretariaat@oud-deventer.nl

Wilt u ons steunen?

Word donateur. U steunt daarmee onze inspanningen om het gebouwde culturele erfgoed binnen de stad Deventer te behouden. U kunt zich per brief of per e-mail aanmelden bij het redactieadres of bij het secretariaat (zie rechterkolom).

De *Nieuwsbrief Oud Deventer* wordt toegezonden aan beleidsmakers, ambtenaren en donateurs van de SOD.

Penningmeester

Donaties kunnen worden overgemaakt op rekening NL 65 ABNA 063.16.63.002 t.n.v. Penningmeester Stichting Oud Deventer.

Secretariaat SOD

N. Osinga
Prof. Eijkmanstraat 17
7415 EK Deventer
Telefoon 0570-623139
E-mail: secretariaat@oud-deventer.nl

Redactieadres

Ria de Oude-de Wolf
Schimmelpennincksingel 28
7431 ZM Diepenveen

Bezoek onze website

Breng een bezoek aan de vernieuwde website van de Stichting Oud Deventer!
www.oud-deventer.nl.
Onder het kopje 'bestuurszaken' vindt u ons privacybeleid.

Advertentie

Corps 9 geeft graag mooi verzorgde boeken uit. Over het algemeen zijn dit boeken die betrekking hebben op de historie van Deventer. Heeft u een mooi onderwerp en wilt u publiceren? Neem contact op met Pieter Ellens, telefoon 0570-617509

www.corps9.nl

Colofon

De Stichting Oud Deventer komt al vanaf 1948 op voor het behoud van gebouwde erfgoed binnen de gemeente Deventer, van panden met een historische en culturele waarde. We gaan in gesprek met het gemeentebestuur wanneer deze monumenten in het geding dreigen te komen. Daarnaast publiceren wij over gebouwen en ensembles om bij voorbaat de aandacht op hun waarde te vestigen. Deze *Nieuwsbrief* verschijnt sinds 1996 tweemaal per jaar, en wordt verspreid onder onze donateurs. Andere belangstellenden kunnen, zolang de voorraad strekt, een gratis exemplaar vinden bij de Athenaeumbibliotheek en de boekhandels Praamstra en Broekhuis. Voor de inhoud van de artikelen van redactieleden is de redactie als geheel verantwoordelijk.

Redactie	Aly Dijkstra-Kruit, Hans Kaajan, Neelco Osinga, Ria de Oude-de Wolf
Fotografie	De foto's zijn gemaakt door de redactie, tenzij anders vermeld
Vormgeving	Allison grafische vormgeving, Deventer
Druk	Ovimex, Deventer

ISSN 1872-7735

